תורה אור

אלא מן הגורן ומן היקב כך תרומת מעשר אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב. מחשב הא מדידה בעי? הא מני אבא אלעזר בן גימל היא דתניא *אבא אלעזר בן גימל אומר °ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם *שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה. גופא א"ר אבהו א"ר שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר, מאי טעמא? אמר רבא הואיל ויצא עליו שם מעשר: *אמר ר"ש בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנא' °והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר: מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר, *א"ל רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי? אמר ליה עליך אמר קרא °מכל (*מעשרותיכם) תרימו את כל תרומת ה'" ומה ראית? האי אדגן והאי לא אדגן: *תנן התם המקלף שעורין מקלף אחת אחת ואוכל, ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב אמר רבי אלעזר וכן לשבת, איני והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי, ור' חייא מקלפא ליה דביתהו כסי כסי? אלא אי אתמר אסיפא אתמר *המולל מלילות של חטים מנפח על יד ואוכל ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב אמר ~~רבי אלעזר~~ וכן לשבת. מתקיף לה רבי אבא בר ממל ורישא למעשר אין לשבת לא ומי איכא מידי דלענין שבת לא הוי גמר מלאכה ולמעשר הוי גמר מלאכה? מתקיף לה רב ששת בריה דרב אידי ולא, והא גרנן למעשר דתנן *איזהו גרנן למעשר הקשואין והדלועין משיפקסו, ושלא פקסו משיעמיד ערמה ותנן נמי גבי בצלים *משיעמיד ערמה ואילו גבי שבת העמדת ערמה פטור, אלא מאי אית לך למימר *מלאכת מחשבת אסרה תורה הכא נמי מלאכת מחשבת אסרה תורה: כיצד מולל? אביי משמיה דרב יוסף אמר חדא אחדא ורבא משמיה דרב יוסף אמר חדא אחרתי רבא אמר כיון דמשני אפילו חדא אבולהו נמי. כיצד מנפח? אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מנפח

מקשרי

כשם שתרומה גדולה ניטלת וכו' · ואם תאמר מה צריך למילף תרומת מעשר מתרומה גדולה דניטלת במחשבה תיפוק ליה דבהדיא כתיב בה ונחשב דקאי אתרומת מעשר וכו' ופ"ה דלאו דוקא נקט מחשבה אלא אומד דוקא נקט ועי"ל אי לאו דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה לא הייתי אומר דתרומת מעשר ניטלת במחשבה דאי משום קרא דונחשב דכתיב גבי מעשר מוקמינן לה בתרומה גדולה דה"ק בירושלמי כל התורה למדה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר דמלמדה ואינה למדה דהא ממנו דכתיב גבי תרומת מעשר דמיניה נפקא מוקף דדרשינן ממנו מן הסמוך לו ומוקמינן לה בתרומה גדולה דבעינן מוקף אבל בתרומת מעשר מדאורייתא לא בעינן מוקף אלמא גבי ממנו דכתיב במעשר מוקמינן ליה בתרומה גדולה והכא נמי ונחשב נימא כדפרישית :

ומה ראית האי אדגן והאי לא אדגן · ותימה היכי אסיק אדעתיה דמקשה לומר איפכא דבשבלין יהא חייב ובהקדימן בכרי יהא פטור אם הוא חייב בשבלים כ"ש בכרי שכל מה שאחרי כן יהא חייב ואומר הר"י דה"ק מה ראית לחייב מכל לדין הקדימו בכרי ופטור בשבלין אימא דבין חיוב ובין פטור בהקדימו בכרי פטור קודם ראיית פני הבית וחיוב לאחר ראיית פני הבית ומשני האי אדגן פירוש בהקדימו בכרי וא"כ דין הוא שיהא חייב מכל לד :

ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב · פרש"י ואם קלף מתוך השבלין ותימה היכי מקלפא לרב דביתהו כסי כסי האמר לעיל דמולל מלילות מערב שבת וכו' משמע הא בשבת אסור ויש לומר דהתם איירי לתלוש מן השבלים שהוא מפרק וזהו תולדה דדש שהוא אב מלאכה והכא איירי בשכבר נתלשו מע"ש מן השבלין אבל עוד הן בקליפתן החיצונה ולכך שרי ומה שפרש"י הכא דאם קלף ונתן לתוך ידו חייב מפני שהוא קבע לא נהירא דבסמוך משמע שהטעם מפני שהוא גמר מלאכה האיל והוא קולף הרבה ביחד דהיינו דגוגו :

כיצד מולל · פי' ביו"ט ובשבת אסור למלול וכילד מנפח ר"ל בשבת דביו"ט שרי אף בקטון ובתמחוי:

כיצד מנפח וקאמר בין קשרי אצבעותיו ותימה דלעיל אמר המולל מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד כו' אבל לא בקטון וכו' ויש לומר דלעיל הוי פירוש בין קשרי אצבעותיו וקטון ותמחוי דנקט משום י"ט נקט ליה:

בית

אלא מן הגורן ומן היקב · שנגמר כולה דכתיב דגן תירוש ויצהר (במדבר יח) : **מחשב הא מדידה בעי** · בשלמא אי בישראל מוקמת לה ובתרומה גדולה איכא למיתני מחשב דניטלת באומד שתרומה גדולה לא נתנה בה התורה שיעור דכתיב ראשית דגנך (דברים יח) ורבנן הוא דאמרי שיעור עין יפה ובינונית ורעה הלכך באומד סגי דאי נמי לא יהיב כשיעור חטה אחת פוטרת כל הכרי אבל גבי לוי מעשר מן המעשר כתיב (במדבר יח) וצריך למדוד : אבא אלעזר בן גימל גרסי' : **ונחשב לכם תרומתכם** · בלוים כתיב : **בשתי תרומות הכתוב מדבר** · דכתיב כדגן מן הגורן זו תרומה גדולה תרומתכם זו תרומת מעשר : **מה תרומה גדולה ניטלת באומד** · כדפרישית דלא כתיב בה שיעור : **ובמחשבה** · נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר דכתיב ונחשב ואתרוייהו קאי והא דקא יליף לה מתרומה גדולה, משום אומד נקט לה : **הואיל ויצא עליו שם מעשר** · ורחמנא אמר והרמותם ממנו מעשר מן המעשר משנקרא מעשר הזקיקם לתרומתו : **פטור מתרומה גדולה** · שהיה לו לכהן ליטול תרומה גדולה תחלה שהרי קרויה ראשית והלוי אחריו מעשר במה שמשייר וזה שנטל מעשר תחלה ונמצא שלא הורמה תרומה גדולה ממעשרו וישראל לא יתן לכהן אלא אחד מחמשים במה ששייר, נמצא כהן מפסיד, פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' ופירש ומה היא התרומה, מעשר מן המעשר : **אפילו הקדימו** · לתרומה בכרי משנתמרח, נפטר לוי מהאי קרא : **עליך אמר קרא** · כדי שלא תאמר כן : **מכל (*מעשרותיכם) תרימו את כל תרומת ה'** · ובלוים כתיב ולהכי כתיב כל למימר דכל צד תרומה המוטלת בו יתן : **ומה ראית** · דהאי כל דמרבי שדית ליה אהקדימו בכרי' ואידך אהקדימו בשבלים' אימא איפכא : **האי אדגן** · הקדימו בכרי כבר נעשה דגן ומשבא לכלל דגן חלה עליו חובת כהן דכתיב ראשית דגנך הלכך מסתברא דהאי קרא דזכותא דכהן אכרי תשדייה : **המקלף שעורים** · לאוכלן קלופים חיים : **ואוכל** · ופטור מן המעשר דכי האי גוונא אכילת עראי היא ובשלא נתמרחו קאי שמקלפן מתוך שבולת שלהן : **חייב** · במעשר דהוה ליה קבע : **וכן לשבת** · אחת אחת לא הוי מפרק תולדה דדש דכלאחר יד הוא אבל מקבלן בידו הויא תולדת דישה וחייב : **כסי כסי** · מלא כוסות (א) : **ואוכל** · בלא מעשר: **לתוך חיקו** · בשולי בגדיו שקורין פלנ"ך : **והרי גרנו של מעשר** · כלומר הרבה מלאכות שאמרו שהן קובעות גורן למעשר לאסרו באכילת עראי ומותרות בשבת : **איזהו גרנן למעשר** · לעיל מינה איירי בפירות וקאמר אימתי נגמר מלאכתן ליקבע למעשר : **משיפקסו** · משיטול פקס שלהן והוא כמין פרח בראשו כמו שיש בתפוחים ונופל מאליו כשמתיבש : **ושלא פקסו משיעמיד ערמה** · כלומר ואם עד שלא פקסו העמיד ערמה מהן כמין כרי הוקבעו אלמא העמדת ערמה הויא גמר מלאכה למעשר ולענין שבת משהביא בלים לביתו אין העמדת ערמה מלאכה : **אלא מאי איכא לך למימר** · אע"ג דלמעשר הויא מלאכה, לשבת (ב) ומלאכת מחשבת שהיא מלאכה אומנת אסרה תורה שנסמכה פרשת שבת למלאכת המשכן בויקהל והתם מלאכת מחשבת כתיב : **כיצד מולל** · ביום טוב דאמרן לעיל מוללין מלילות והא ודאי שינוי בעי מעובדא דחול : **חדא אחדא** · בין גודל לאצבע : **חדא אחרתי** · בין גודל לשתי אצבעותיו : **כיצד מנפח** · דאמרינן לעיל למחר מנפח מיד ליד בשבת :

מקשרי

רבינו חננאל

וזהו שנקרא תרומת מעשר כדכתי' והרמותם ממנו וגו' · ומחשב כלומר מחשב בדעתו של אילו החבילות יש בהן זרע עשרים סאה כותש מהן סאתים ונותן לכהן וזו הכתישה קנס קנסו ללוי שלא היה לו לקבל חבילות עד שיכתשם ישראל ויתקנ' וכריש לקיש דאמר שמו טובלן כלומר כיון שנקרא מעשר חייב להפריש ממנו תרומת מעשר · וזהו פי' שמו טובלן לתרומת מעשר ומחשב באומד דעתו כמה זרע יש בהן כמה שפירשנו ונותן לכהן תרומת מעשר כאבא אלעזר בן גימל דתני ונחשב לכם תרומתכם בב' תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר · מה תרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כדכתיב ונחשב לכם כלומר אפילו בלא מדידה אלא במחשבה בלבד דיי כך תרומת מעשר · אמר ר"ל אם נתן ישראל ללוי מעשר ראשון שלו שבלין קודם שיפריש התרומה גדולה שהיא עין בינונית אחד מחמשים אין הלוי בן לוי לתת לכהן אלא תרומת מעשר בלבד אשר פירשנו אחד מי' אבל תרומה גדולה שהיא אחד מחמשים פטור עליה מ"ס מעשר מן המעשר חייבה תורה לבן לוי ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר · ואקשינן אי הכי למה אם הקדימו בשבלין בלבד הוא פטור אפילו הקדים מעשר של לוי על התרומה בכרי יהיה הלוי פטור מתרומה גדולה · ואסיקנא האי דברי אידנן ותתחייב ובכריתנו לבן לוי לא פקע חיוב תרומה מיניה לפיכך חייב לוי לתת לכהן אפילו תרומה גדולה אלא שבלין דלא אידנן ולא נתחייב פטור מתרומה גדולה:

תנן התם במעשרות פרק ד' המקלף שעורים מקלף אחת אחת על יד ואוכל · ואם קילף ונתן לתוך ידו חייב · א"ר אלעזר וכן לשבת · איני והא רב ור' חייא מקלפי להו דביתהו כסי כסי · אלא לקלף כי האי גוונא אפילו כסי כסי שרי · וכי אתמר דר' אלעזר אסיפא אתמר · המולל מלילות של חטין מנפח על יד ואוכל ואם ניפח ונתן לתוך חיקו חייב · א"ר אלעזר וכן לשבת · ואקשינן ארישא דהא מתני' מי איכא מידי דלגבי מעשר הוי גמר מלאכה ולגבי שבת פטור · ודחינן ולא והרי גרנן למעשר דתנן במעשרות פרק א' איזהו גרנן למעשרות הקשואין והדלועין כו' · הנה הפיקוס בקשואין הוא גמר מלאכה למעשרות לגבי שבת שרי · דהא אנן מפקיסין ואכלינן בשבת · אלא בשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה ולא קא מכוין לפקסי משום מלאכה אלא לאכשורי אוכלא · ואוקמה רבא למלילה אפילו אם מולל באצבעו הגדולה

על

קו א מיי' פ"ג מהלכות תרומות הל' ד :
קח ב מיי' שם הלכה יג טור י"ד סי' שלא :
קט ג ד מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה יט טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף פו :
קי ה מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה יז טוש"ע א"ח סי' שיט סעיף ו :
קיא ו מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה ח :
קיב ז מיי' שם הלכה יב :
קיג ח מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ט :
קיד ט מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה יז טוש"ע א"ח סי' שיט סעיף ו :

בכורות נח: פ"ש מנחות נד: פ"ש גיטין לא: פ"ש עירובין לא: פסחים לה:

[תמורה ה:]

[פ"א מתנותיכם]

מעשרות פ"ד מ"ה

ג"ש

[מתנותיכם]

ב"מ פח: מעשרות פ"א מ"ה

[מעשרות פ"א מ"ו]

[חגיגה יח:] ב"ק כו: סי' סנהדרין סב: זבחים מז: כריתות יט:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כסי כסי מלא כוסות בשבת ואוכל כצ"ל והד"א: (ב) ד"ה אלא וכו' לשבת לא הוי מלאכה דמלאכת מחשבת שהיא

נושא
מעשר בשבלים פטור מתרומה גדולה

נושא
קשר בין גמר מלאכה למעשרות ואיסור מלאכה בשבת כלומר האם הפעולה שמביאה לידי גמר מלאכה במעשרות הוי מלאכה לענין שבת

מבנה